

GESPREKSNOTITIE

Van : **Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR)**
Bestemd voor : Rondetafelgesprek *“Digitalisering en financiering van de rechtspraak”*
Datum : 4 april 2019, van 15:00 - 17:30 uur

Geachte leden van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid,

De NVvR dankt u voor de gelegenheid om ons standpunt over de financiering en de digitalisering van de rechtspraak schriftelijk en mondeling naar voren te brengen.

De NVvR verenigt sinds 1923 rechters én officieren van justitie en kent een hoge organisatiegraad. De NVvR vertegenwoordigt ongeveer 75% van alle rechters en officieren in het publieke en politieke debat. Daarbij handelt de NVvR vanuit de volgende kernwaarden en uitgangspunten:

1. Onafhankelijke, onpartijdige en goede rechtspraak is van wezenlijk belang voor het functioneren van onze democratische rechtsstaat en voor een welvarende en harmonieuze samenleving. Burgers, bedrijven en overheid mogen erop vertrouwen dat de rechtspraak goed werk levert.
2. De rechtspraak als institutie staat in ons Nederlandse systeem van machtscheiding in een staatsrechtelijke verhouding tot de wetgevende en de uitvoerende macht. De wetgever heeft de wettelijke plicht om de rechterlijke macht te voorzien van voldoende financiële middelen zodat deze goede en snelle rechtspraak kan leveren.
3. De mensen in de rechtspraak stáán voor hun werk. Zij zijn zich bewust van hun belangrijke taak om de samenleving veiliger te maken, conflicten tussen burgers te beslechten, burgers tegen de overheid te beschermen en in samenspel met de andere machten het recht te ontwikkelen.
4. Rechters en officieren willen hun werk goed doen. Daarvoor moeten zij uitstekend opgeleid zijn en voldoende tijd en middelen hebben zodat zij de vele en complexe zaken goed kunnen voorbereiden, op zitting met betrokkenen in gesprek kunnen gaan, over zaken na kunnen denken en goede en snelle beslissingen kunnen nemen.

De rechtspraak kan zijn belangrijke taak in de samenleving op dit moment niet voldoende effectief en efficiënt vervullen. Voor effectievere maatschappelijke rechtspraak zijn voldoende financiële middelen, meer rechters, officieren en ondersteunend personeel alsmede een goede digitalisering noodzakelijk. De NVvR doet daarom een dringend beroep op de wetgevende macht om het financiële tekort van de rechtspraak aan te vullen en daarnaast te investeren in de rechterlijke macht, zodat deze voor allen in onze samenleving goede en snelle rechtspraak kan leveren.

De NVvR wil verder graag de volgende drie punten in het bijzonder onder de aandacht brengen:

1. Personeels- en geldgebrek rechtspraak zit verbetering in de weg.

- Dat het personeels- en geldgebrek aan de basis staat van veel problemen in de rechtspraak, blijkt recentelijk opnieuw uit de conclusies van de Visitatiecommissie Gerechten 2018: “De personele en financiële krapte legt zoveel druk op medewerkers dat zij geen kans meer zien om aandacht te geven aan broodnodige transformatie en innovatie van de rechtspraak. Tekort aan rechters en ondersteunend personeel is structureel, diversiteit ontbreekt, doorlooptijden van rechtszaken worden niet korter en de werkdruk blijft zo hoog dat overwerk normaal is.”

- Uit eerder onderzoek blijkt dat rechters structureel 40% overwerken om in de vele en steeds complexer wordende zaken goed te kunnen blijven recht spreken. Er is geen meting onder officieren verricht, maar de NVvR verwacht daar dezelfde problematiek. Het structureel overwerken is zorgelijk, omdat langzaamaan de rek bij rechters en officieren eruit gaat. Ook hebben rechters en officieren hierdoor amper tijd voor andere belangrijke zaken dan hun primaire werkzaamheden, zoals het opleiden van nieuwe collega's, het verbeteren van de onderlinge samenwerking en het doen van innovatieprojecten zoals klare taal (begrijpelijker uitspraken), de wijkrechters en de alternatieve aanpak complexe echtscheidingen.
- De NVvR waardeert de spiegel die de Visitatiecommissie rechters en raadsheren voorhoudt wat betreft de interne cultuur en de eigen bereidheid tot verandering. Tegelijkertijd wil de NVvR erop wijzen dat jarenlange kaalslag, structurele overbelasting en het ontbreken van bestuurlijke duidelijkheid ervoor heeft gezorgd dat rechters en raadsheren van de werkvloer voorzichtig zijn geworden. Wie het water aan de lippen staat, heeft slechts een korte horizon.

2. Rechters en raadsheren willen graag gedigitaliseerd werken.

- De rechtspraak zit te springen om goed werkende gedigitaliseerde systemen. Bovendien besteden rechters en officieren door het mislukken van ICT-projecten noodgedwongen steeds meer tijd aan werkzaamheden die de ICT niet uit handen heeft weten te nemen of voorheen werden gedaan door ondersteunende collega's. Dit moet snel veranderen. De NVvR steunt dan ook het huidige Basisplan digitalisering civiel recht en bestuursrecht en vraagt om aparte financiële middelen voor de rechtspraak om dit plan te kunnen doorvoeren.
- De NVvR bestrijdt het ontstane beeld van een beroepsgroep die niet wil veranderen. De rechterlijke macht stelt evenwel, vanwege zijn belangrijke taak in de samenleving, hoge eisen aan ICT-voorzieningen, zoals een goede beveiliging van de persoonlijke data van procespartijen en privacygevoelige informatie, gebruikersgemak én een juiste inbedding van de wettelijk geregelde procedures in digitale systemen. Dit alles kost intern voortdurend zorgvuldig overleg en veel tijd. Het terecht kritisch mogen zijn vindt bovendien steun in het recente 'Rapport onderzoek Ergonomie en Gebruikersbeleving bij digitalisering strafzaken'. Hieruit blijkt dat ongeveer 60% van de respondenten van dit onderzoek aangeeft minder productief te zijn met het strafdossier in digitale vorm dan met het werken met papieren dossiers; ook meldt 60-85% van hen dat zij fysieke klachten hebben die er niet waren bij het werken met papieren dossiers.

3. Direct verband tussen digitalisering en financiering is ongewenst.

- Enige jaren geleden heeft het kabinet een taakstelling opgelegd aan de rechtspraak, gelijk aan die in andere delen van de publieke sector. Door onder meer afnemende zaaksaantallen in samenhang met vaste niet variabele kosten heeft de rechtspraak aangegeven deze taakstelling alleen te kunnen uitvoeren door verwachte efficiency-effecten in te boeken als toekomstige bezuinigingen. Deze directe relatie tussen de digitaliseringsopdracht en de financiering van rechtspraak als geheel is desastreus gebleken.
- In een brief aan de Raad voor de rechtspraak, die zich momenteel voorbereid op nieuwe 'prijsonderhandelingen' met het departement, heeft de NVvR geadviseerd om de noodzakelijke investeringen in innovatie en digitalisering los te koppelen van de vaste prijsafspraken (de bekende PxQ-afspraken). Dit is een uitgelezen kans om een ander financieringssysteem op te stellen dat recht doet aan wat de rechterlijke macht nodig heeft: voldoende financiële middelen voor het primaire werkproces en voldoende investeringen in de rechterlijke macht zodat de rechtspraak kan doen wat een ieder in onze samenleving van ons mag verwachten: goede, snelle en maatschappelijk effectieve rechtspraak.